

Давидова М. М. – ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНТИНАРКОТИЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НІДЕРЛАНДІВ ТА УКРАЇНИ

Нелегальний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів набуває все більш значних масштабів, стає серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на стан здоров'я і благополуччя людей, розвиток суспільства загалом.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України доцільно здійснити порівняльний аналіз антинаркотичного законодавства Королівства Нідерландів та результатів його застосування, зокрема щодо втягування нових осіб в незаконний наркообіг (схиляння до вживання наркотичних засобів).

Законодавство та державна політика Нідерландів в зазначеній сфері базуються на двох основних принципах:

- вживання наркотиків належить до проблем охорони здоров'я і не є кримінальним правопорушенням;

- на законодавчому рівні наркотичні засоби розмежовані на легкі (похідні конопель: марихуана, гашиш) та тяжкі [1].

Державну політику щодо обігу наркотиків регулює Закон про опіум та Директива до цього закону.

Закон про опіум (*нід. Opiumwet*) – основний документ Нідерландів, що регулює діяльність держави у сфері контролю за обігом наркотиків та встановлює відповідальність у сфері незаконного наркообігу. Документ був підписаний королевою Нідерландів Вільгельміною у 1928 р., проте згодом неодноразово змінювався і доповнювався. Закон містив перелік усіх наркотичних засобів, які були відомі на той час, і забороняв їх вживання, ввезення, продаж, зберігання. Винятком було лише використання наркотичних засобів у медичних та дослідницьких цілях [2].

У 1976 р. Парламент Нідерландів прийняв *Директиву щодо методів розслідування та припинення кримінально-караних діянь*, описаних в Законі про опіум, в якій наркотичні засоби поділено на дві групи препаратів. Перший містить засоби, що належать до «тяжких», другий – до «легких»

наркотиків. Операції щодо ввезення, вивезення, продажу препаратів з обох списків заборонено законом.

Відповідно до вищевказаної Директиви в Нідерландах:

- суворо карається будь-яка діяльність з важкими наркотиками;

- дозволено вживання легких наркотиків, їх зберігання (не більше 30 г);

- дозволено вирощувати коноплю (не більше 4-х екземплярів).

Директивою також передбачені *Правила роботи кофешопів* (недержавний заклад, який торгує легкими наркотиками), де передбачено низку вимог до цих закладів та обмежень, зокрема:

- на продаж легких наркотиків необхідно отримати офіційну ліцензію;

- кофешопи не можуть розташовуватись біля навчальних закладів (не ближче 500 м);

- заборонено рекламувати кофешоп, наркотичні засоби та психотропи;

- реалізовувати в кофешопах дозволено лише легкі наркотичні засоби (з другого списку) у розмірі не більше 5 г в день одній особі, яка досягла 18-річного віку;

- в кофешопах заборонено продавати алкогольні напої.

Таким чином, у Нідерландах дозволено вживання легких наркотиків та їх зберігання (в обмежених розмірах).

Водночас Директива не легалізує наркотичні засоби, а встановлює межі між «забороненим і караним» і «забороненим і допустимим». В Директиві до Закону про опіум Нідерландів передбачений принцип *«gedoogpolitiek»*, що в перекладі означає «допущення недопустимого». Тобто щодо наркотиків допускається те, що заборонено законом і міністерство юстиції Нідерландів може відмовитись від переслідування за правопорушення, пов'язані з легкими наркотиками, задля досягнення більш високих суспільних цілей – забезпечення громадського порядку, суворого покарання за злочини з важкими наркотиками [3].

Парламент Нідерландів підкреслив, що така політика повинна:

- захистити населення від важких наркотиків шляхом контролю за вживанням легких;

– захистити населення від злочинів, пов'язаних з наркотиками шляхом контролю за легальним продажем наркотиків через заклади кофешопів;

– зменшити кількість злочинів, пов'язаних з наркотиками.

Порівнюючи законодавство Нідерландів та України в цій частині, необхідно зазначити, що в нашій державі вживання наркотиків також не вважається правопорушенням. Однак за всі незаконні дії, пов'язані з наркотиками, передбачена кримінальна чи (залежно від встановлених розмірів) адміністративна відповідальність. Кримінальну відповідальність передбачено і за організацію або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК України), а також за незаконне публічне вживання (у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян) наркотичних засобів (ст. 316 КК України).

Кримінальне законодавство Нідерландів не містить норми подібної до ст. 315 КК України, якою передбачена відповідальність за схилення певної особи до вживання наркотиків або психотропів, а дії, пов'язані з незаконним введенням в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 КК України), у Кримінальному кодексі Нідерландів охоплено складами злочинів, за які передбачена відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю та порушення свободи особи.

Водночас у Нідерландах суворо заборонена реклама та пропаганда наркотиків. Так, у ч. 1 ст. 3b Закону про опіум зазначено, що будь-яка публікація, спрямована на продаж, доставку або розповсюдження наркотиків чи психотропних речовин, які визначені в ст. 2 та 3 зазначеного Закону, заборонена. В ч. 2 ст. 3b Закону про опіум передбачено виняток з цього правила: заборона не поширюється на публікації, які здійснюються в медичних або наукових цілях.

У п. 3.2.2 Інструкції Закону про опіум від 20 грудня 2011 р., створеної колегією генеральних прокурорів Нідерландів, надано юридичне тлумачення ст. 3b Закону. Зокрема, описано можливі способи вчинення злочинів: поширення інформації про ціни та місця придбання наркотичних засобів через ЗМІ та за допомогою рекламних

технологій (телебачення, радіо, газети, Інтернет, зовнішня реклама, рекламні оголошення, листівки, журнали, туристичні гіді тощо), коли вона виходить за межі традиційної звітності. Інакше кажучи, відповідальність настає за схилення та рекламування наркотичних засобів і психотропів, що адресовано широкому колу людей.

Водночас в Україні відсутня кримінальна відповідальність за незаконне рекламування та пропаганду наркотиків.

Аналіз законодавства України дав нам можливість визначити поняття «незаконне рекламування наркотичних засобів» як умисне поширення інформації та пропаганда будь-яким способом (публікації, телепередачі, програми, Інтернет-ресурси, які не призначені для медичних, фармацевтичних працівників, науковців) щодо наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, обіг яких заборонено на території України, спрямовані на широке коло осіб.

Згідно з даними звітів інституту Тримбос (Нідерландський інститут духовного здоров'я та залежностей), політика Нідерландів щодо наркотиків виявилася провальною. За 25 років кількість осіб, які вживають наркотики не лише не зменшилась, а й збільшилась. Показники вживання тяжких наркотиків серед молоді найвищі в Європі. Нідерланди стали перевалочним пунктом для тих, хто торгує наркотиками. Молодь країн Європи, зокрема й України, зіштовхнулася із досить серйозною проблемою – синтетичні наркотики типу екстазі, амфетамін, які було вперше виготовлено в 1987 р. в Голландії, як вірус поширились в Європі. В 2011 р. Парламент Нідерландів заборонив продавати наркотичні засоби іноземним туристам в кофешопах. Попри це «наркотичний туризм» продовжує існувати. В Інтернет-мережі функціонують сайти, які рекламуючи екскурсії в Нідерланди розповідають про наркотичні засоби, які можна купити в кофешопах, та про послуги гідів, які допоможуть їх придбати [4].

Отже, в Україні встановлена кримінальна відповідальність за схилення певної особи до вживання наркотичних засобів, а в Нідерландах заборонено рекламування (схилення) та пропаганда наркотичних засобів, адресовані широкому колу осіб.

На нашу думку, в Україні також необхідно встановити кримінальну відповідальність за незаконне рекламування та

пропаганду наркотичних засобів, що має сприяти протидії незаконній діяльності збувачів наркотиків, оскільки такі діяння негативно впливають на широке коло осіб, передусім на молодь.

Статистичні дані свідчать, що наркоситуація в Нідерландах після легалізації так званих легких наркотиків, досить серйозна і має тенденції до подальшого погіршення. Така політика не зменшила рівень наркотизації населення, а лише полегшила контроль за наркозалежними. Держава отримала реальну статистику тих, хто вживає наркотики. На нашу думку, цей приклад політики Нідерландів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів свідчить про те, що легалізація наркотиків – це крок від свободи вибору до всюдозволеності.

Список використаних джерел

1. Досвід Нідерландів в боротьбі з наркоманією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ria.ru/beznarko_help/20110915/438053943.html. – Назва з екрана.

2. Наркотики в Нідерландах. Питання та відповіді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.narcozona.ru/holldrugs.html. – Назва з екрана.

3. Провал ліберальної політики в Голландії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://raptom.com/статьи/16-2010-08-01-14-43-30/344-legalnye-narkotiki-ne-spasayut-gollandiyu.html>. – Назва з екрана.

4. Наркотична столиця Європи. Ларрі Колінз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diary.ru/~MIF-zgyri/p66178289.htm?oam>. – Назва з екрана.